

ДОСВІД СТВОРЕННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ОБ'ЄКТІВ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Одуд А.П., студент 3 курсу, спеціальність 193 Геодезія та землеустрій,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
Науковий керівник: Колганова І.Г., к. е. н., доцент

ЄС у даний час є одним зі світових лідерів у сфері міжнародного природоохоронного співробітництва. При цьому екологічна політика і діяльність ЄС, у цілому, нерозривно пов'язані з глобальними заходами в сфері захисту навколишнього середовища, в тому числі проведеними під егідою ООН [1].

Німеччина. Насамперед потрібно сказати, що саме така країна, як Німеччина має великий і позитивний досвід у сфері заповідної справи і, можливо, саме досвід цієї країни є важливим і для України. По перше, Німеччина має навики взяття під охорону природних територій, що перебувають у приватній власності. По друге, Німеччина, як і Україна, належить до країн із так званою континентальною правовою системою, тобто положення її законодавства є більш придатними для рецепції в право України порівняно із положеннями законодавства будь-якої країни із англосаксонською правовою системою [1].

Відповідно до Федерального закону Німеччини, оголошення взяття частини природи та ландшафту під охорону визначає об'єкт охорони, її мету, необхідні для досягнення мети вимоги та заборони та, у необхідних випадках, заходи з догляду, розвитку, відновлення або містить відповідні уповноваження у цьому відношенні. Форма та процедура взяття під охорону, значення порушень форми та процедури та можливості щодо їх виправлення, а також збереження чинності режиму вже взятих під охорону частин природи та ландшафту визначаються правом окремих федеральних земель Німеччини [1].

Необхідно відмітити те, що у більшості випадків землі під Об'єктами ПЗФ перебувають у приватній власності. Оголошення Об'єкту ПЗФ не призводить до припинення права власності на земельну ділянку, проте шляхом прийняття відповідного правового акту вводяться певні обмеження по використанню земельної ділянки. Загальною правовою основою для цього є передбачена Конституцією Німеччини соціальна функція власності [1].

Після оголошення Об'єкту ПЗФ інформація про природоохоронну територію вносяться природоохоронним органом до реєстрів, що ведеться установою із довкілля, межування та охорони природи федеральної землі. Установа оприлюднює в електронній формі зведений реєстр та зміни до нього, а природоохоронні органи нижчого рівня забезпечують можливість ознайомлення з ними кожному бажаючому [1].

У Німеччині охоронювані природні території повинні позначатися та враховуватися при складанні містобудівної документації: генерального плану общини («Bauleitplanung») та планів забудови («Bebauungsplänen»). У даному випадку йдеться про так зване «врахування за повідомленням» («nachrichtliche 38 Übernahme»). Цей термін означає діючий в Німеччині принцип, за яким містобудівна документація лише відображає правовий режим територій Об'єкта ПЗФ. Таким чином, обов'язкове значення відповідні положення мають лише у зв'язку із актом, що оголошує територію природоохоронною. Втрата чинності або зміна акту, на підставі якого певній території надано статус природоохоронної, породжує необхідність відображення цієї події у містобудівній документації. Позитивний ефект такого підходу виявляється в тому, що існує чітке правило уникнення колізій між різними видами документації, які регулюють використання земель: актом про оголошення Об'єкту складовою ПЗФ та містобудівною документацією [1].

Розміщення об'єктів ПЗФ Німеччини відображено на рис.1, рис. 2.

Рис. 1. Розташування великих природних заповідників в межах території Німеччини*

*За даними сайту: Karte der großen deutschen Naturschutzgebiete mit starkem Schutzstatus (Karten der Initiative "Wildnis in Deutschland"). URL: https://www.reddit.com/r/de/comments/11yb2o3/karte_der_gro%C3%9Fen_deutschen_naturschutzgebiete_mit/?rdt=33930 (дата звернення 22.02.2024).

Рис. 2. Розташування національних парків та природних парків в межах території Німеччини*

*Примітка за даними сайту. Karte naturparke. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Karte_naturparke.jpg (дата звернення 22.02.2024).

Польща. Лісові екосистеми є найціннішою і найчисленнішою складовою всіх форм охорони природи, що охоплюють в Польщі 33% площі держави. Майже половина (43,6%) заповідних територій країни – це ліси. Покрита лісом площа становить 9 млн. га, що відповідає лісистості 28,8%. Запас ділової деревини в лісах усіх форм власності становить 1,86 млрд. м³. Загроза від абіотичних, біотичних і антропогенних чинників для лісів Польщі належить до найбільших в Європі [1].

На території державних лісів злокалізована більшість об'єктів охорони біологічного різноманіття. Згідно з “Законом про ліси і лісову політику держави”, в державних лісах проводять інвентаризацію всіх цінних форм біорізноманіття [1].

В державних лісах створено [1]:

- 1) 1182 природні заповідники площею 106302 га, в тому числі 66 резерватів суворого заповідання загальною площею 2939 га;
- 2) 10144 пам'ятки природи (8023 поодиноких дерев, 1316 груп дерев, 156 алей, 478 каменів, 171 скель, гротів, печер), в тому числі 125 пам'яток загальною площею 267,68 га;
- 3) 8618 екологічних об'єктів площею 26681 га;
- 4) 186 екологічних пунктів площею 695 га;
- 5) 89 природних ландшафтних комплексів загальною площею 31044 га.

Потрібно відмітити, що приватні лісові господарства є дуже роздрібненими. В середньому на одного власника припадає 1,43 га лісу (в деяких країнах Європейського Союзу від 30 до 60 га). Приватні ліси найчастіше є складовою частиною сільськогосподарських підприємств. З 839 тис. приватних власників понад 523 тис. (62,3%) має менше ніж 1 га лісу, і тільки 4,2% понад 5 га. Стан приватних лісів викликає занепокоєння. Основними проблемами залишаються роздрібненість, низький рівень ведення господарства, а часто і занедбаність. Актуальним є питання забезпечення відповідної фінансової та консультативної підтримки для приватних власників лісів та підсилення контролю за веденням господарства в приватних лісах [1].

Країни Європейського Союзу зобов'язалися створити мережу охоронних територій «Природа 2000», з метою збереження природної спадщини в натуральному, або наближеному до натурального стані. В Польщі в рамках цієї програми затверджено 72 території спеціальної охрони (OSO) загальною площею 3312 тис. га, в тому числі 2414,2 тис. га на суші, а також подано на розгляд Генеральної дирекції в справах охорони довкілля при Європейській комісії 184 охоронні території (SOO), площею 1135,3 тис. га. Більшість об'єктів

мережі «Природа 2000», особливо SOO, розміщені або запроєктовані на лісових територіях, переважно в державних лісах [1].

Карти природних об'єктів природно-заповідного фонду Польщі відображено на рис. 3, рис. 4.

Норвегія. У Норвегії 47 національних парків, з них 40 - на материку, а 7 - на Шпіцбергені. Національні парки в Норвегії суворіші, ніж у багатьох інших країнах, і майже всі моторизовані транспортні засоби заборонені. Поширюється свобода кочувати, таким чином, дозволяється піші прогулянки, катання на лижах і кемпінги по всьому парку. Дороги розташовані за межами національних парків. Парки перебувають під управлінням Норвезького директорату з питань природокористування та місцевого губернатора округу [2]. Принаймні 60% площі Норвегії займають гори, озера або болота (неорні землі, частина з них використовується як пасовища); 37% - ліси різних видів; і лише 3% ріллі. За оцінками, між 1900 і 2003 роками райони більше 5 км від інтенсивної

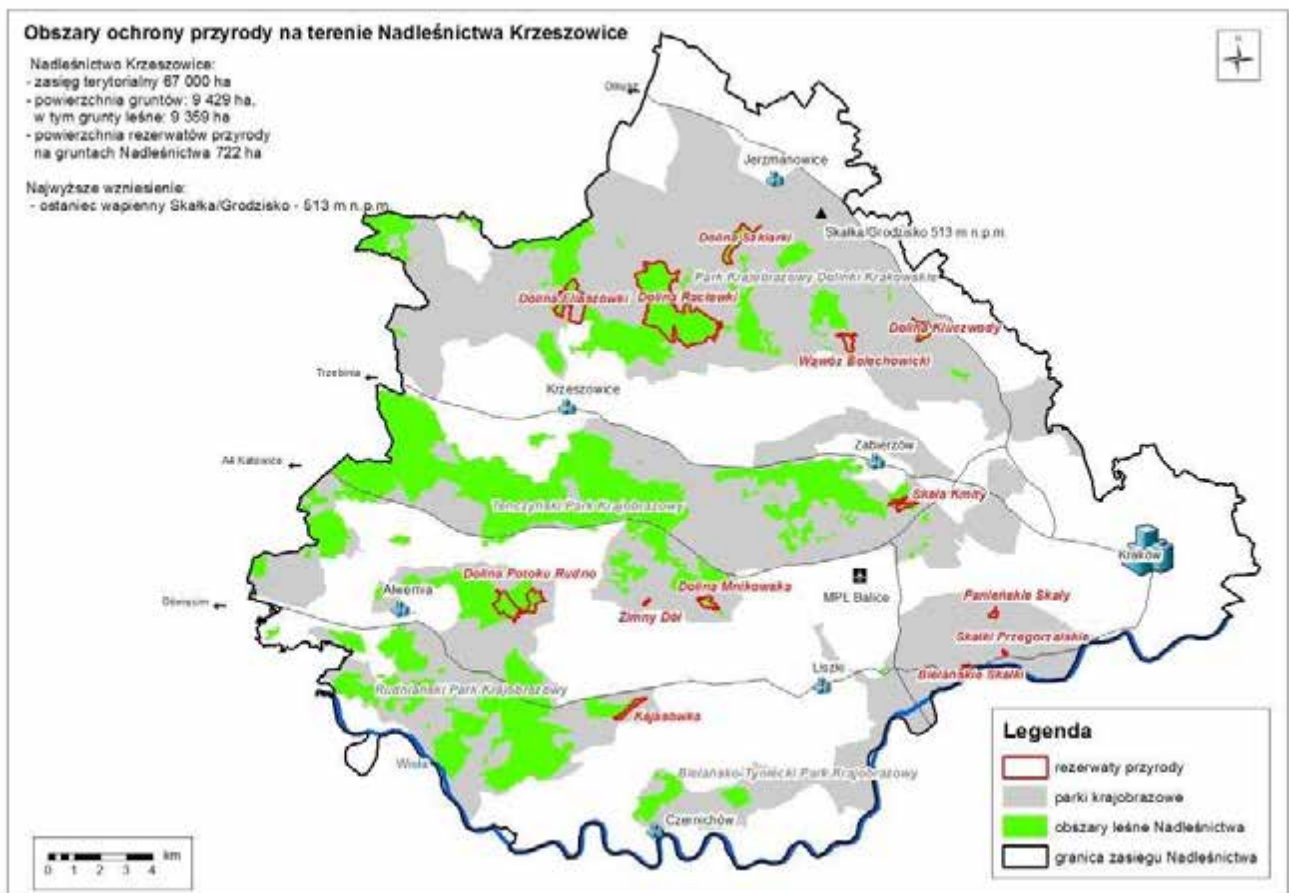

Рис. 3. Розміщення природних заповідників в межах території Польщі*

* Rezerваты przyrody. URL: https://krzeszowice.krakow.lasy.gov.pl/rezerваты-przyrody/-/asset_publisher/x9eK/content/informac-1 (дата звернення 22.02.2024).

Рис. 4. Розташування природних парків та біосферних заповідників в межах території Польщі*NIK o Międzynarodowym Rezerwacie Biosfery „Karpaty Wschodnie”. URL: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-miedzynarodowym-rezerwacie-biosfery-karpaty-wschodnie.html> (дата звернення 22.04.2024).

будівельної діяльності в Норвегії зменшилися з 48% до 12% [2].

Приблизно до ста років тому в Норвегії було відносно мало загрози для екосистем. Перші ініціативи щодо захисту земель були озвучені в 1904 році Інгваром Нільсеном, лідером Норвезької асоціації гірських туристів (DNT). Асоціація продовжувала лобювати справи у 1923 та 1938 роках. Закон про природну охорону 1954 року підготував правову основу для встановлення охоронних територій, і два перші національні парки були створені в 1962 та 1963 роках. Закон 1954 р. також заснував *Statens naturvernråd* («Урядова рада з охорони природи») як дорадчий орган уряду. Рада представила проект подальшого природного захисту в 1964 році, пропонуючи 16 національних парків. Ці пропозиції схвалив Стортинг. Минуло 25 років, до 1989 року, перш ніж було виконано 15 їхніх пропозицій. 16-ю пропозицією став *naturrezervat*. Рада представила ще одну пропозицію в 1986 році і це було затверджено Стортингом у квітні 1993 року. Після цього затвердження з 2001 року було створено «друге покоління» національних парків, а також розширення кордонів для старих [2].

Постіндустріальна ера, яка розпочалася в останніх 1960-х, бачила, що території охороняються як національні парки або інший захищений статус як засіб регулювання будівництва будинків для відпочинку, доріг, риболовлі, полювання та збиральних рослин. Ця тенденція пришвидшилась за останні 10

років. На додаток до збереження рідкісних рослинних і тваринних середовищ, території захищені, щоб підтримувати орієнтири для екологічних досліджень, рекреаційних ресурсів для норвежців та як спадщину для майбутніх поколінь. Дирекція природокористування підтримує показники здоров'я природи в Норвегії, включаючи такі заходи, як біологічне різноманіття, ерозія, ознаки забруднення [2].

Здебільшого національні парки відкриті для піших прогулянок, бігових лиж та кемпінгу. Більшість з них мають обмежену кількість нічних зупинок. На додаток до національних парків, уряд Норвегії визначив для охорони більші території. У ці райони входять 153 ландшафти, що охоплюють 14071 км²; 1701 заповідник, що охоплює 3418 км²; 24 національних парки, що охоплюють 21 650 км; 102 природні меморіали та 98 менших заповідних територій. Це становить 12,1% материкової площі Норвегії [2].

Список використаних джерел

1. Природно-заповідна діяльність окремих країн Європейського союзу.
URL:

http://eprints.library.odeku.edu.ua/id/eprint/2074/1/Polishchuk%20N.S._M_2016.pdf
(дата звернення 22.02.2024).

2. Природно-заповідний фонд Норвегії. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%B4_%D0%9D%D0%BE%D1%80%D0%B2%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97 (дата звернення 22.02.2024).

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ЗБІРКА НАУКОВИХ ПРАЦЬ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ
ВЧЕНИХ, СТУДЕНТІВ ТА АСПІРАНТІВ
ЗЕМЛЕУСТРІЙ І ТОПОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА
ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ І ЗМІНИ КЛІМАТУ"**

**7 - 8 березня 2024 р.
м. Київ, Україна**

УДК 332.3:528.4:551.583 «364» «366»

Друкується за рішенням Вченої ради факультету землевпорядкування Національного університету біоресурсів і природокористування України, протокол № 8 від 19 квітня 2024 року

Рецензенти:

Євсюков Т.О. – доктор економічних наук, професор;

Кошель А.О. – доктор економічних наук, доцент;

Мединська Н.В. – доктор економічних наук, доцент.

Землеустрій і топографічна діяльність в умовах війни та післявоєнного відновлення і зміни клімату (GEOPOINT - 2024). Збірка наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, студентів та аспірантів (м. Київ, 7-10 березня 2024 р.) / За науковою редакцією проф. Ковальчука І.П. К.: Вид. центр НУБІП, 2024. 223 с.

У збірці наукових праць подаються результати досліджень, присвячених ролі землевпорядкування і топографо-геодезичних та картографічних вишукувань у вирішенні проблем відбудови пошкоджених і зруйнованих російськими військами в період неоголошеної України війни поселень, об'єктів інфраструктури, сільськогосподарських і лісогосподарських угідь, гідротехнічних, енергетичних, водогосподарських та промислових споруд, природозаповідних, історико-культурних та інших складових навколишнього середовища України. Також висвітлюються питання, пов'язані з дослідженням впливу змін клімату на стан і використання земельних та водних ресурсів.

Для фахівців у сфері геодезії, картографії та землеустрою, екологів, географів, працівників аграрного сектору, природоохоронних установ, органів місцевого самоврядування.

За зміст публікацій, достовірність викладених наукових фактів відповідальність несуть автори.

Відповідальний за макетування і друк: доц. **Бутенко Є.В.**

I

S

B

N

©Колектив авторів

© Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2024